

*Екология и политика***БРУНО ЛАТУР – СОЦИОЛОГИЯ И НАУКА,
ФИЛОСОФИЯ И ЕКСПЕРИМЕНТ,
ПОЛИТИКА И ТЕАТЪР**

В нощта на 8 срещу 9 октомври си отиде големият френски мислител Бруно Латур (1947–2022). Социолог, философ, антрополог с отдавна утвърден планетарен успех, едно от най-ярките лица на световния интелектуален екологичен активизъм, експериментатор, в последните години ръководител на Ме-диалаб на елитния парижки Университет за политически науки Sciences Po, чийто емеритус професор бе. Учен, съчетаващ артистичното с политическото и политологичното – включително като ръководител на Експерименталната програма по изкуства и политика на същия университет.

Роден в Бургундия, образован като философ и антрополог, Латур преподава десетилетия (1982–2006) в Центъра по социология на иновациите към Висшето национално минно училище в Париж, а след това (2006–2017) – и в Sciences Po, където дълги години е вицепрезидент, определящ научните и изследователските политики на университета. Негови колеги и студенти го описват като блестящ оратор с харизматичното присъствие на велик актьор, оживяван от хумор, движен от неизтощимо любопитство, привлечен от техниката, с вкус към театрализацията на всяко публично присъствие. Куратор на Биеналето за изкуства в Тайпе, член на няколко престижни световни академии, носител на над 15 международни награди за наука, автор и съставител на над тридесет книги и на стотици статии.

На български език разполагаме досега само с две от неговите книги: през 1994 г. Издателска къща КХ – Критика и Хуманизъм публикува станалия днес класически негов малък том *Никога не сме били модерни: Опит за симетрична антропология* (в превод на Доминика Асенова-Янева); имаме и книгата му *Ресемблиране на социалното: Увод в социологията на дееца-мрежа* (2007, превод на Ина Димитрова, Изток-Запад). Към тях можем да добавим на български и 5–6 от статиите му, както и едно интервю, направено от Иван Чалъков през 2011 г. и публикувано именно в *Социологически проблеми*.

Мнозина казват, че делото му, включително като жанр, е неклассифицируемо; че най-подхождат за научната и интелектуалната му работа дефиниции като „нестандартна“ и „вдъхновяваща нови открития“. Към статиите и книгите

добавяме теренни проучвания, есета на ръба с литературата, онлайн колаборативни платформи, кураторство на експозиции, театрални постановки – всичко това обединяващо по неподражаем начин философия, социология на науката и техниката, антропология, теология, политическо мислене, рефлексия над околната среда, изкуства.

През последните години – успоредно с климатичните промени, над които Латур преимуществено пише и разсъждава (вж. например есето му „Европа – убежище“ в сборника *Големият регрес: международен дебат за духовната ситуация на времето*, С., 2017, ИК КХ – Критика и Хуманизъм), и с особено плътното му внимание към зараждащи се социални трансформации като ефект от пандемията от Ковид-19, Латур стана познат и на широката публика. Френските, но и европейските, и американските престижни медии се надпреварваха да го канят в своите аналитични предавания. Латур се превърна в един от най-признатите в световен план френски интелектуалци, но и продължи да вдъхновява фундаментални научни изследвания.

Днес, когато изгубихме още един голям ум, заедно с който да правим диагнози на земетръсното ни настояще, ни делят само три месеца от публикуването в ИК КХ – Критика и Хуманизъм на общо томче с две от последните му свръхактуални книги: *Къде да се приземим? (Как да се ориентираме в политиката)* – прочутия текст за настъпването на така наречения от Латур „Нов климатичен режим“, който според него радикално ще промени политиката още през ХХІ в.; и *Къде съм? (Уроци от затварянето за жителите на Земята)* – една от най-добрите книги в света, свързващи екологията с набързо изоставените под напора на нови събития, но изключително важни за мислене теми за далеч отиващите последици от социалното ограничаване по време на пандемията от Ковид-19. Тук по-долу ви предлагаме откъс от предстоящото издание.

Некапомним Латур така, както го описа в деня след смъртта му неговият университет, Sciences Po: „Ще запазим ето този образ за него: образа на магьосник, който не спира да експериментира, да задава въпроси, да разтърсва, да обновява начините на мислене и изразяване на философията и на хуманитарните и социалните науки. Образа на някакъв приказан бургундски алхимик, който преобразува в злато оловото на тесногърдото, консервирало се, благо-разумно и конвенционално мислене. Могъща река, която постоянно прелива извън коритото си, за да оплодотворява и обогатява всичко наоколо ѝ.“

Антоанета Колева

Бруно Латур

*Къде да се приземим?
Как да се ориентираме в политиката**

(откъс)

Представяне

Това есе цели да обвърже три феномена, които коментаторите вече са открили, без обаче да виждат винаги връзката им – и затова не виждат и огромната политическа енергия, която бихме могли да извлечем от близостта им.

На първо място е „дерегулацията“, която придава на думата „глобализация“ един все по-пейоративен смисъл, след това – все по-главозамайващата експлозия на неравенствата, а на трето място е системното занимание с това да се отричат климатичните промени.

Хипотезата е, че от политическите позиции през последните петдесет години не може да се разбере нищо, ако не бъде поставен на централно място въпросът за климата и неговото отричане. Всичко протича така, сякаш една важна част от управляващите класи е достигнала до заключението, че на Земята вече няма достатъчно място и за нея, и същевременно за останалите жители. Това би обяснило експлозията на неравенствата, разпространението на дерегулациите, критиката на мондиализацията** и най-вече паническото желание за връщане към някогашната защита на националната държава. За да противостоим на такава политика, ще се наложи някъде да се *приземим*. Затова е важно да знаем *как да се ориентираме*. И съответно да нарисуваме нещо като карта

* Bruno Latour, *Ou atterrir? Comment s'orienter en politique?*, Paris, 2017, Ed. de la Découverte, 6–16.

** „Мондиализация“ е френският вариант на „глобализация“, който преднамерено запазваме, тъй като думата се базира на френското „monde“, „свят“ – важна опора в настоящия анализ, където „глобализация“ се използва само в специфични контексти. По думите на самия автор: „Сега е моментът да внимаваме кои думи използваме. В „глобализация“ има много „ала-бала-глобализми“ (globalivernes), разбира се, но я има също и думата „глобус“: може би бихме искали да я запазим. В „мондиализация“ присъства красивата дума „свят“ (monde): би било наистина тъжно да ни се наложи да се лишим от нея“; бел. пр.